

KISGRAFIKA

40. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a "Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület".

1125 Budapest, Városkúti köz 2/C., postacím: 1538 Budapest, Pf. 519.

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán (főszerkesztő), dr. Soós Imre.

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár

König Róbert fametszete, X2

T A R T A L O M

- Születésnap előzetes. Beszélgetés König Róbert grafikusművésszel (Szászné Mara)
Emlékezés mesteremre, Varga Nándor Lajosra (Varga Mátyás)
Búcsú Várkonyi Károly és Dániel Viktor grafikusművészekről (Mayer József, Király Zoltán)
Virágos kisgrafikák az ezredforduló köszöntésére (Soós Imre)
Beszámoló a sárospataki találkozóról (Palásthy Lajos)
Kiállítási körkép: Antoon Vermeulen flamand művész a Szent Mihály Kápolna Galériájában,
Irodalom és zene az exlibriseken,
Ürmös Péter tárlata Deidesheimben
Ex libris pályázat

SZEMLE - HÍREK - KÖNYVESPOLC

2001/3

MEGKÉRDEZTÜK... SZÜLETÉSNAPI ELŐZETES

MEGKÉRDEZTÜK...

Beszélgetés König Róbert grafikusművésszel

König Róbert fametszete, X2

König Róbert nevét és alkotásait nem csupán Körünkben, hanem országszerte és külföldön is sokan ismerik.

Elég nagy szünetet tartottam a **Megkérdeztük** rovat sorozatában, ezért most külön örülök, hogy régi kedvelt művészeti vezetőnket és egyben újdonsült KBK elnökünket faggathatom.

- *Kedves Robi! Tudtommal a hetvenes évek közepén végeztél a Képzőművészeti Főiskola grafika tanszékén. Honnan az indíttatás, tehetséged mikor kezdett nyiladozni?*

- Hogy mikor kezdett nyiladozni, azt nem tudom, viszont azt igen, hogy három éves korom óta rendszeresen rajzolok s amióta értelmesebben gondolkodom, mindig erre a hivatásra készültem. Lényegében mindez tizenkét-tizenhárom éves koromban tudatosodott. Ebben az otthoni környezet is sokat segített.

- *Miért éppen grafikus lettél? Kisgrafikai tevékenységed hogyan illeszkedik alkotói tevékenységedbe?*

- Szerintem ez alkati kérdés, ezért ebben feltétlenül közrejátszott az erős rajzkészség és az elbeszélő kifejezőmód igénye. A kisgrafikai tevékenység az alkotó munkának szerves része, ezek nagyon sok nagygrafikai munkám előtanulmányaiként születnek. Az ex libris számomra különösen kedvelt műfaj, hiszen a kontaktus-teremtés a megrendelővel itt a legközvetlenebb.

- *Melyik a hozzád legközelebb álló grafikai eljárás?*

- Valamennyi klasszikus technikai eljárást szívesen művelem, de hozzám a fametszet készítése áll a legközelebb.

- *Miként tettél szert közismerten magas technikai felkészültségedre?*

- Egyrészt a főiskolán kitűnő mestereim voltak, mint Raszler Károly és Rozanits Tibor, másrészt a műfaj szépségének vonzása késztetett sok munkára és nagy szorgalomra. Sokat segített még a grafikai tanszék jó felszereltsége és miliója.

- *Ha nem művész lennél, gyűjtenél-e ex librist? Miként tennéd? Cserélnél-e?*

- Bizonyosan gyűjtenék és cserélnék, sőt, eredeti funkciójának megfelelően sok könyvembe ragasztanék is. Az ex libris a grafikagyűjtésnek olyan formája, amely lehetőséget ad komoly kultúrtörténeti jelentőségű gyűjtemények kialakítására, emellett az emberi kapcsolatok és tartalmas társasági összejövetelek gyakorlására is.

- *Megtennéd-e, hogy felsorolod az eddigi kiállításaidat?*

- Itthon és külföldön egyaránt sok kiállításom volt, és sok csoportos kiállításon és pályázaton is részt vevszek. Valamennyit fontosnak érzem, hiszen a mű csak a közönséggel együtt él. Viszont a felsorolásra e riport terjedelme nem ad lehetőséget.

- *A fentiek alapján kérdezem, hogy mint a Képzőművészeti Egyetem adjunktusának (aki jelenleg már doktorandusz), mit jelent számodra a tanítás?*

- A grafikai tanszéken a műhelyszellem erős, ami a hallgatókkal a kontaktusteremtést is segíti. Ez azért fontos, mert valamennyi növendékkel személyre szabott program szerint foglalkozom. A tanítást az alkotótevékenység részének érzem és a kettőt szétválasztani nem tudom.

- *Láthattuk az Iskolateremtő mesterek sorozatod szép portréit. Szívügyed volt-e a megörökítésük?*

- Igen, valóban szívügyem volt, hiszen ebben az intézményben éltem le az életem nagyobbik részét. Különösen megrendítő élmény volt azoknak a mestereknek a portréját elkészítenem, akiket személyesen ismertem: Barcsay, Domanovszky, Somogyi, Bernáth Aurél és Varga Nándor Lajos.

- *Szívesen illusztrálsz-e? Gondolok a Dort drumt an der Donau és a Hullámzó vizeken kereszt című mappáidra.*

- Szívesen illusztrálok. Viszont az imént említett két mappa nem illusztráció. Az első a magyarországi németiség történetét, kultúráját dolgozza fel huszonkét lapban, amely a millectenáriumra készült. A másik mappa a millenniumra jelent meg, tizenkét lapból áll és szerves egységet alkot Nagy Gáspár tizenkét részes versciklusával, de mindkét mű önálló. A téma közös: a pannon kultúrórökség egyetemessége.

- *Közismert a lovakhoz való nagy kötődésed. Kérlek, beszélj erről, Szenttamásról és az ottani falifestményeidről.*

- Lovakkal mintegy harmincegy éve rendszeresen foglalkozom, lovagolok, hajtok és tenyésztetek. A lovas-kultúra több ezer éve az egyetemes kultúra szerves része. Itt utalhatok az ókori quadriga-versenyekre, amelyeknek fontos kultikus jelentősége és szerepe volt. (Négy világtáj, négy évszak, az élet körforgása.) De a művészet területén maradvá: a ló számos irodalmi, zenei és képzőművészeti alkotás ihletője. Készülő diszertációmnak is a ló dinamikája, mozgásának ritmusa lesz a témája. Szenttamáson a volt Almásy kastély mellett működik az Európa-hírű angol telivér ménés. Ez az oázis az Alföld közepén számomra állandó alkotótelep és meditációs objektum. Az utóbbi években itt nyílt lehetőség arra, hogy a kastély felújítás alatt lévő termeibe seccokat készítsék, így murális munkásságom

jelentős része itt található. A témák egy része kapcsolódik a helyi lovaskultúrához, de a legjelentősebb fal-festmény-együttes a millenniumi kápolnában látható. A téma a Szent Imre legenda, és Szent Gellért élete.

Legújabb murális munkám Budapesten található az Operaház melletti Papageno-páholynban, amely Mozart Varázsfuvolájának a feldolgozása.

- Köztudott, hogy a szintén alkotóművész, szépszemű, széplelkű *Lelkes Mari* igazi társad. Az ő lényé mennyiben segített művészi kibontakozásodban és az élet gyakorlati részében?

- A feleségem valóban igazi társam, s huszonhat éve történt megismerkedésünk óta ő alkotótárs, erőforrás, biztonság, és ha szükséges, az életünk valamennyi területén a legmegbízhatóbb iránytű.

- Nagyon érdekel, hogy most mit javasolsz a KBK újraéledéséhez?

- Ami most elindult; szélesítve azzal, hogy az ex libris és a grafika-gyűjtés jelentőségét a köztudatba jobban bevigyük. Például biztosítani a legközelebbi könyvheti megjelenést, a médiák felé állandó kapcsolatot teremteni, a Kör életét továbbra is tartalmas programokkal színesíteni, továbbá szorosabban együttműködni a vidéki körökkel.

- Végezetül szívesen hallanánk a közeli, és távolabbi terveidről és vágyaidról, hiszen életkorban éppen ebben az esztendőben érkezel a fél évszázadhoz, amely bizonyjeles születésnap!

- Tervem és vágyam rengeteg van. Kívánságom a jó

König Róbert fametszete, X2

egészség, mert akkor a tervek és vágyak is megvalósulnak.

- Úgy vélem, hogy ily módon érdemes volt hozzád közelebb férkőzni, ami bizonyosan az olvasóknak is öröm, hiszen az egyéniséged talán túlzottan szerény. Köszönet a tartalmas beszélgetésért! Magam és a Kör tagjai nevében töretlen alkotókedvet, az óhajtott jó egészséget és megelőlegezve boldog születésnapot kívánok! A következő ötven évben is sok szép alkotással örvendeztess meg bennünket!

Szászné Mara

EMLÉKEZÉS MESTEREMRE, VARGA NÁNDOR LAJOSRA

A KBK szegedi csoportjának idej gazdag programja keretében került sor május 11-ikén a Somogyi Könyvtárban a világszerte ismert, Szegeden élő, nagynevű díszlettervező, keramikus és grafikusművész **Varga Mátyás** grafikai kiállítására. A gazdag életműből ezúttal ex libriseket, alkalmi grafikákat és nagyméretű képgrafikákat láthatott újra a közönség, amelyek fametszet, linómetszet és rézkarc technikával készültek. A megnyitó után az idős mester, a népszerű Matyi bácsi beszélt életéről, emlékeiről és tanítómesteréről a Kör tagjai és az érdeklődő közönség előtt. Ebből közlünk itt részletet.

Rég volt, még a húszas évek végén, az iparművészeti iskolában évfolyamtársam volt Varga Árpád. Lenyűgöző jelenség: az akkori egyetemi század karpaszományos őrmestere, a civil növendékek között. Szívélyes, meleg barátság fejlődött ki köztünk. Később megtudtam, hogy fivére a Képzőművészeti Főiskola tanára, a grafika művészetét okítja felső fokon. Egy szép napon Árpád barátom így szólt hozzám: "-Gyere velem, elmegyünk a Főiskolára, bemutatlak a bátyámnak!"

A Nagykörúton sétálva tele izgalommal szóttuk terveinket. A Főiskola komor hangulata lenyűgöző volt. Semmi nyomát nem találtam az eddigi iskolai élményeimnek. Mikor beléptünk a grafikai osztály ajtaján, megcsapott egy eddig ismeretlen szag: a terpentín, a petróleum, a savak egyvelege. A belső teremben a mester, **Varga Nándor Lajos** dolgozott. Éppen egy félaktot karcolt hidegtű technikával. Rövid bemutatkozás után

Varga Nándor Lajos linómetszete, X3

a mester folytatta munkáját, én pedig elkezdtem ismerkedni a csodálatos világgal. A falakon Aba Novák, Istokovits Kálmán, László Gyula karcai, metszetei. Az első találkozás utáni nagy élményekkel gyarapodva, izgatottan vártam az üzenetet, hogy állandó látogatója lehetek-e a grafikai osztálynak. Megjött az üzenet, kinyílt előttem a mennyország kapuja.

Varga Nándor Lajos
fametszete, X2

Néhány nap múlva kopogtam a mester műterme ajtaján. Szívélyesen fogadott. Teljes szabadságot biztosított! A grafikai technikák mellett naponta aktanulmányokat is folytathattunk, közvetlen, humorral fűszerezett korrektúrákat is kaptunk. Mesterem, Varga N. Lajos akkor metszette fába híres történelmi sorozatát. Rövidesen én is bekapcsolódtam a dúcok nyomtatásába. Akkor láttam, milyen nagy történelmi előtanulmányokat folytatott egy-egy lap megkomponálásához. Tőle kaptam a száldúcot és hozzáfogtam az első metszetemhez, Találkozás volt a címe. A próbanyomat után megmutattam művemem. Humoros véleménye az volt: "Lesz ez még jobb is!".

Minden szabadidőmet a Főiskolán töltöttem, természetesen hatott rám a Nagy Mester személye, munkabírása és környezete. Részt vettem mindennapi munkájában. Egy alkalommal lementünk a földszinti raktárba. Csodálatomra ott egy nyomdagépet láttam, szedőszekrényekkel. Érdeklődésemre elmondta a gép történelmi jelentőségét: ezen nyomtatták a versailles-i békekötés (1919) okmányait, diktátumát. (Ezt igazolta rajta egy réztábla is).

A fametszetes történelmi sorozat lapjai egymás után születtek. Közben támadt az az ötletem, hogy a halott gépet és betűket életre kellene kelteni. Nagy zavaromban egy szép napon a Mester elé álltam és elmondtam tervemet: kellene csinálnunk egy balladaskötetet, növendék társaim készítenének egy-egy metszetet. Előkerült Erdélyi János balladaskötete. Kiválasztottuk a verseket és megkezdődött egy új korszak: a könyvnyomtatás a Főiskolán! Varga N. Lajos zseniális művészi tudása mellett az volt a legcsodálatosabb, hogy a grafika művészetét egységes átfogó szemlélettel tudta művelni. Már a kétéves angol ösztöndíját arra használta,

hogy feldolgozta a British Múzeum hatalmas grafikai gyűjteményét. Egyéb lapokról a méretezésen kívül vázlatot is készített. Jó volna ezt az értékes anyagot közkinccsé tenni!

A balladaskötet megszületett, szerény külsővel, japán módra fűzve. Munkánkat siker koronázta. Mesterem is megcsapta a könyvnyomtatás bűvös szele. Temérdek elfoglaltsága mellett egy szép napon a szedőszekrény előtt láttam, rakta a betűket sorjában. Megszületett első könyve! Szövegét írta, tördelte és metszette hozzá az illusztrációkat! Majd újabb könyvek születtek. Részt vettem az illusztrációs anyag, Dürer, Aman Jost- és japán metszetek másolatainak a metszésében. Nagy lelkesedéssel vettem részt e művészileg megújuló vállalkozásban.

Az ő munkásságát és eszmei tartalmát ugyanaz a szándék irányította, mint Kós Károlyét. Iparkodtam mindent ellesni, megtanulni. Volt rá alkalmam, mert sok-sok napot töltöttünk együtt. A tanítványból lassan szűk baráti köréhez tartoztam, baráttá fogadott. Mindig tiszteltem benne az embert, az alkotó művészt. Nehéz napjaiban is mellette voltam. A zsidótörvény az Andrassy úti házat, amelyben családjával lakott, zsidó házzá, gettóvá jelölte ki. Oda gyűjtötték be a zsidó családokat.

Ott maradt a lakásukban, vállalta az üldözöttek mindennapi szenvedését. Többször meglátogattam, a lépcsőházban, a folyosókon ültek, feküdtek az emberek. Csak nagy óvatos léptekkel tudtam köztük feljutni a mester lakásába.

A "nagy kanyar" után megalázó évek jöttek. A Főiskola elvesztése és sok-sok minden. Hosszú zaklatás, herce-hurca után sokáig nagyon bizonytalan volt a mindennapi lét, a megélhetés. Tudatában volt, hogy új korszak kezdődik! A főiskolai műtermét elveszítette, lakása alakult át műteremmé. Nem vett rajta erőt a csüggedés. A metsző acél karcolótű folyamatosan dolgozott. Még sok-sok halaszthatatlan programja volt a mesternek. Ha hideg volt a műterem, mert elfogyott a tüzelő, gondoskodtunk róla. Jóban-rosszban mellette voltunk. A javuló mindennapi melasz-korszak után, szerdai napok délutánján a baráti kör nálunk jött össze beszélgetésre: itt Varga Nándor, a Mester volt a fénypont.

Sok éven át a közös kirándulásokban, akvarellfestésben, rajzolásban is részt vettem. Mindig természetesen hatott rám biztos rajztudása, ecsetkezelése. Városképeknél a rézlemezre tükörképet karcolt. Köszönöm a sorsnak, hogy pályám kezdetén megismerhettem.

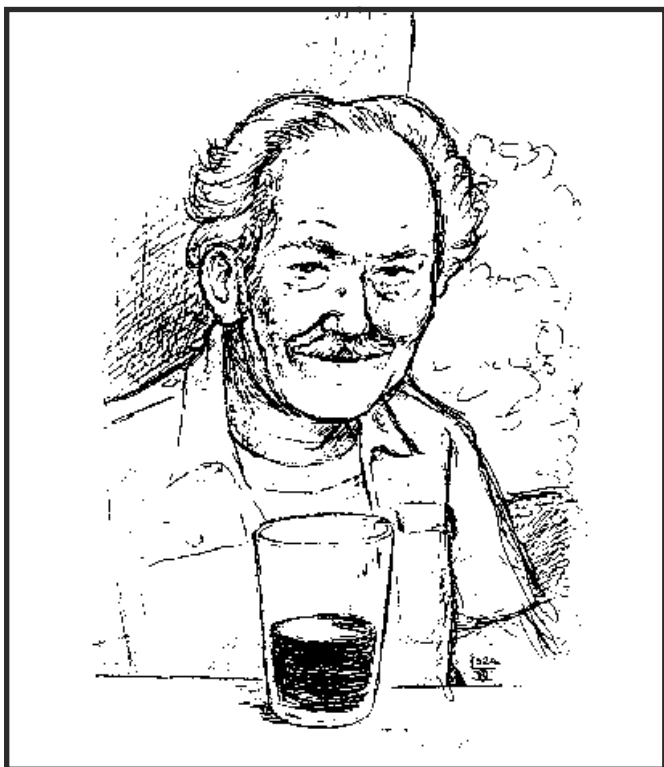
Amit tőle tanultam és kaptam, a munkásságomat segítette.

Varga Mátyás

ELHUNYT VÁRKONYI KÁROLY GRAFIKUMŰVÉSZ

Életének 91. évében, 2001. július 13-ikán csendben elment Debrecen szerelmese, *Várkonyi Károly* grafikus művész, a mindenki által szeretett Karcsi bácsi, aki grafikáival, ex libriseivel, alkotásaival meghódította a hazai és külföldi gyűjtők nagy táborát. Debrecenben született 1910. január 31-ikén, ahol éppen akkor vendégszerepelt az operaház, amelynek muzsikusa volt az édesapja és feleségével érkezett a vendéjátéokra. Ez meghatározta későbbi debreceni kötődését.

Elemi és középiskolai tanulmányait a fővárosban végezte, ahol már kitűnt rajz tehetsége. 1926-ban a Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság kiállításán olyan sikert aratott, hogy kiemelték és Ács Lipót keramikus festő és Bíró József festő külön tanították. Középiskolai tanulmányai után az Iparrajziskola grafikai osztályára iratkozott be, ahol tanára, Zombori Moldován vezette be a grafikai művészet rejtettebb titkaiba.

Várkonyi Károly önarcképe

Befejezve középiskolai tanulmányait, 1931-ben Berlinben élő nagybátyjához utazik, s az ő segítségével Albert Reimann képzőművészeti iskolájában képezi magát. Innen küldte el versenymunkáját a londoni Golden Cocherell Press emblém pályázatára, ahol második díjat kapott. Ezután párizsi és olaszországi tanulmányútra indult. Majd itthon beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Benkhardt Ágost festő keze alatt dolgozott.

Sajnos, anyagi okok miatt meg kellett szakítania tanulmányait. Visszatért Debrecenbe, ahol megélhetését a merkantil grafikai munkák biztosították. Amellett festett és az 1935. október 29-ikén bejegyzett Ajtosi Dürer Céh munkájába is bekapcsolódott. Ezt követően egymás után kerültek ki keze alól az alkalmazott grafikák, az ex librisek és könyvborítók, s rendszeres résztvevője a kiállításoknak. 1936-ban meg nősült és visszatért Budapestre, a Földművelésügyi Minisztérium Kultúrmérnöki Hivatalában vállalt munkát. Két év múlva visszakerült Debrecenbe, itt a Hortobágy hasznosítási munkálataiban vett részt. Ebben az időszakban festette kubikos témájú képeit és hortobágyi tájképeit. Ezek a témák megjelentek akkor készült linómetszetein is. 1943-ban behívták katonának. A II. Világháború megtörte művészi munkáját. Mint térképész zászlóost, a frontra vezényelték. Szerencséjére a hadműveleti osztály főnöke, Simonffy-Tóth Ernő felismerte emberi és művészi értékét és segítette, hogy a háborúban is művész maradhasson: a hadműveleti szakrajzokon kívül szerkesztője és illusztrátora lett a Hadműveleti Nagyító és a Kárpáti Híradó című alkalmi kiadványoknak. Am a háború nem kedvez a szabadelvé lapoknak, így ezeket megszüntették, s amikor ő utoljára Vadító címmel úgynevezett búcsúsámot akart kiadni, s emiatt a Gestapo is kereste, főnökei, köztük Kéri Kálmán ezredes is, megmentették. Később mégis letartóztatták és Sopronkőhidán volt fogágban, majd

Nyugatra hurcolták, ahol amerikai fogságba került. Kalandos úton tért haza, de itt újabb meghurcoltatás várt rá. Végül 1946-ban visszatérhetett családjához.

A sok viszontagság után azt hitte, most már a nyugalmas alkotás ideje következik, de tévedett. Hiába lépett be a Magyar Képzőművészek Szakszervezetébe, hiába vett részt a debreceni művészeti munkákban és kiállításokban, az akkori szellem nem kedvezett a hozzá hasonló tiszta jellemeknek. Még a műtermétől is meg akarták fosztani, amit csak Legfelsőbb Bírósági határozattal tudott megtartani, noha évek óta abban dolgozott.

Rajztanár lett a debreceni 109. sz. Ipari Szakmunkásképző Iskolában. Tanítványai imádták, mert a merev műszaki rajz mellett megismertette velük a szabadkézi rajzot és a művészettörténetet is. Abaújszántón kis csa- ládi "vára" jelentette számára az igazi kikapcsolódást, ahol baráti körben, vörösbora mellett átadhatott valamit nagy élettapasztalatából és nemes művészetéből.

Grafikusként a fa- és linómetszés mellett a rézkarc- lóst is művelte. Realista megfogalmazással nyúlt a témákhoz, s ha kellett, a szatíra eszközeit is igénybe vette. Rézkarcaiban a finomság, fametszeteiben a kemény, tiszta szerkezetre való törekvés jellemezte. Jó érzéke volt a téma eredeti feldolgozásához. Az élet humanista művésszé érlelte. Ezt tükrözi négy linómetszeteiből álló sorozata, amellyel részt vett Soha többé háborút címmel a New York-i Avant Gard világpályá- zaton. Felsorolni is sok lenne a magyar és idegen orszá- gok városait, amelyekben kiállításokon szerepelt. Sikerrel vett részt az 1946-ban Nancyban, 1972-ben Helsingörben, 1976-ban Pécsen és 1976-ban Debrecen- ben kiírt pályázatokon. Megalakulása óta tagja volt a Kisgrafika Barátok Körének, részt vállalt annak sok-sok munkájában. Az utóbbi időben a heraldikával, e sokáig tiltott területtel is foglalkozhatott, amelynek szintén

Andruskó Károly linómetszete, X3

A rendszerváltozás évei hozták meg számára az erkölcsi elismerést. Visszakapta katonai rangját és jogosan megítélt nyugdíj-kiegészítését. Abaujszántó méltán tisztelte meg a Díszpolgár címmel. Debrecen város is érezte, hogy tartozása van a művésszel szemben s 1998. december 4-ikén az Orvostudományi Egyetem galériájában nyitották meg életműkiállítását, amely óriási sikerrel zárult. Ez évben még egy elismerés érte: az újra megalakult Ajtósi Dürer Céh megválasztotta tiszteletbeli elnökének.

Sajnos, rövid, súlyos betegsége meggátolta, hogy

kedves találkozásainkat az Óbester borozóban továbbra is megtarthassuk és hallgassuk élvezetes történeteit, előadásait és tanácsait. 2001. július 11-én vettünk végső búcsút Karcsi bácsitól Debrecenben, ahol a hatalmas tömeg, a három autó virág és a búcsúztató szép szavak bizonyították, hogy értékes embert és művészt veszítettünk el.

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület is jelen volt a szomorú búcsúzáson. Sírjára mi is elhelyeztük a szeretet és az emlékezés virágait.

Mayer József

BÚCSÚ DÁNIEL VIKTORTÓL

Dániel Viktor rézkarca, C3

Szomorú szívvel kell búcsúznunk ismét Körünk egyik régi tagjától, a grafikusművész **Dániel Viktortól**. Tragikus hirtelenséggel távozott közülünk. A Normafánál, séta közben véletlen baleset áldozata lett. Hetvenöt éves volt.

Budapesten született 1926. május 24-én. Kereskedelmi középiskolát végzett, majd nyomdászként helyezkedett el. A nagy rézmetsző mester, *Horváth Endre* ajánlására került a Magyar Pénzjegynyomdába, ahol kiváló grafikusművészek tervezték, metszték a magyar, és gyakran még külföldi bankjegyeket is.

A rajz tehetséggel megáldott fiatal ember itt kapott kedvet a grafika művészetéhez. *Nagy Zoltán* és *Leszek Ferenc* segítette, hogy a rézkarc és a rézmetszés tudományát elsajátítsa. Közben, hogy tovább képezze magát, beiratkozott a Képző- és Iparművészeti Gimnázium esti tagozatára, ahol *Perecz Jenő* és *Takács Tamás* (aki korábban egy ideig Sárospatakon is volt rajz tanár), vezették be az elméleti ismeretek birodalmába. Majd ezt követően *Jaschik Ákos* szabadiskolájában képezte magát.

A háború után a Pénzjegynyomda munkatársaként részt vett a hazai pénzkiadás munkálataiban és a

bankjegytervezésben. Itt mindig kiváló művészegyéniségek dolgoztak, hogy csak a legjelentősebbeket említsük: *Nagy Zoltán*, *Füle Mihály*, *Gál Ferenc*, *Vertel József*, *Kékesi László*, *Vén Zoltán*. Rangot jelentett e névsor egyik tagjának lenni. Dániel Viktornak ez sikerült.

Az 1960-as évek végén dr. *Illyés Sándor László*, a Kisgrafika Barátok Köre neves gyűjtő tagja ösztönözte, hogy készítsen ex libriseket. Ő is belépett a KBK-ba, ahol rövidesen népszerű lett a gyűjtők körében. Első ízben 1970-ben a budapesti FISAE Kongresszuson jelentkezett az alkalomra készített rézkarc-lapjaival, majd 1972-ben a helsingőri kongresszuson már kisgrafikai kiállításon is szerepelt.

Feltűnést keltett szőlős-boros témájú munkáival. Ez a téma akkoriban lett népszerű, főként *Lippóczy Norbertnek* a híres gyűjteménye és annak kiállítása folytán. Egyre több külföldi gyűjtő rendel nála ex librist. Témavilága egyre bővül, az alkalmi grafikák mellett szívesen ábrázol virágot, műemlék-épületeket, városképeket, vagy teszi át rézlemezre klasszikus mesterek (pl. Dürer) rajzait. Ex librisein megjelentek

Eredeti méret: 8X5 mm

Eredeti méret: 9X8 mm

Dániel Viktor rézkarcai, C3, nagyításban

bankjegyeken nagy művészi tökélyvel alkalmazott hullámzó vonalhálós díszítőkeretek, díszítőelemek motívumai. Ritka vállalkozás az a kis mappája, amit Dr. *Illyés S. László* sugallatára és kérésére állított össze mini ex libriseiből. Az alig 4-5 cm-es rézlemezre karcolt kis alkalmi grafikáinak és ex libriseinek a képmérete nem haladja meg az egy négyzetcentimétert. Olyan is akad közöttük, amelyen a kép vagy ábra mellett három név, két helységnév, két dátum és az "ex libris" felirat is szerepel, s képmérete mindössze 4x8 milliméter. Ez azt

látható, ám a nagyító- lencse alatt szépen megkomponált grafikai lap jelenik meg. Neves hazai és külföldi gyűjtők nevére készült valamennyi.

kis alkalmi grafikáinak és ex libriseinek a képmérete nem haladja meg az egy négyzetcentimétert. Olyan is akad közöttük, amelyen a kép vagy ábra mellett három név, két helységnév, két dátum és az "ex libris" felirat is szerepel, s képmérete mindössze 4x8 milliméter. Ez azt jelenti természetesen, hogy szabad szemmel nem is látható, ám a nagyító-lencse alatt szépen megkomponált grafikai lap jelenik meg. Neves hazai és külföldi gyűjtők nevére készült valamennyi.

Dániel Viktor szinte halála napjáig dolgozott, az utóbbi időkben is vállalt ex libris készítést. Hiányozni fog szerény egyénisége, hiányozni fognak jellegzetes, egyéni új lapjai. Haláláról csupán egy kis szűkszavú értesítést kaptak barátai és ismerősei a gyászoló családtól: "Dániel Viktor 75-ik életévében elhunyt. Temetését szűk családi körben tartottuk."

A kisgrafika barátainak nagy családjá is megőrzi őt emlékezetében, és megőrzi emlékét szerte a világon a gyűjteményekben rézmetszetei, rézkarcai, ex librisei.

Király Zoltán

VIRÁGOS KISGRAFIKÁK - AZ EZRED FORDULÓ KÖSZÖNTÉSÉRE

A Budapesten élő két kertészeti szakember: *Pesti László* és *Tarjányi Ferenc* többször szerepelt már lapunkban. Felkérésük alapján *Fery Antal* készítette az első "Ex herbario" feliratú fametszeteket. Róluk 1989/3. számunkban esett szó. A parkok és kertek értékes nő- vényeiről szóló sorozatuk később folytatódott. Ezek- hez a munkákhoz sikerült megszerezniük *König Róbert*, *Ürmös Péter*, majd *Kerékgyártó László* grafikusművészek tevékeny részvételét. A két mecénás által kilenc magyar könyvtár részére készített ex librisekről 2000/4. számunkban adtunk számot.

Az ezredforduló emlékére az idén 25 lapból álló linómetszet sorozatot készített - felkérésük alapján - részükre *Kerékgyártó László*. A lapokon a magyar flóra lágyszárú növényeinek képe látható. Minden lap a főváros más-más kerületének, helyesebben: a kerület helytörténeti gyűjteményének nevét viseli. Budapest 23 kerülete mellett a Kiscelli Múzeum neve is szerepel egy metszeten. A bevezető, címadó képpel így kerekedik ki a 25-ös sorozat.

A kerületek helytörténeti gyűjteményeiről meg kell említenünk, hogy ezekben a főváros történetére vonatkozó, fontos helyi dokumentumokat, emléktárgyakat őrzik. Közülük némelyik, mint például az óbudai, komoly nagy múzeummá nőtte már ki magát. Ezzel szemben van olyan kerület is, mint pl. a hatodik-ként számoltartott Terézváros, ahol még nincs helytörténeti gyűjtemény. A két mecénás nem tesz különbséget közöttük. Nemcsak, hogy a grafikán "megjövendőlték" ezek várható létrejöttét, hanem még egy-egy vadvirággal (hivatalos néven: lágyszárú növényel) is köszöntötték a minden valószínűség szerint hamarosan létrejövő gyűjteményt. Külön értéke a kisgrafika-sorozatnak, hogy a hozzá mellékelt kísérszöveg tartalmazza a kerület történelmi nevét, valamint a növény magyar elnevezését, alakjának leírását és előfordulási helyét.

BESZÁMOLÓ A SÁROSPATAKI TALÁLKOZÓRÓL.

2001. aug. 10-én egy kicsiny, de lelkes csapat jött össze a Sárospataki Kollégium boltíves bejárója alatt. A kánikulai hőség nem volt akadály az érkezők előtt. Akik már délelőtt odaértek, a sárospataki termálfürdőben lubickoltak, így védekezve a meleg ellen. Tehették ezt annál is inkább, mert a szálláshelytől nem volt messze. A további változatos és érdekes, tanulságos program megszervezője, a helyet jól ismerő, egykori pataki diák:

Kerékgyártó László
linómetszete,
X3

E sorok írója nem sokat ért a botanikához, de valószínűtlennek tartja, hogy a VIII. kerületnek nevezett Józsefvárosban bárki is úton-útfélen találkozni fog a linómetszetén ábrázolt "illatos ibolyával". Ezért jobbnak látja a nézőnek azt ajánlani, ne keressen összefüggést a kerület flórája és a lapokon megidézett növények között. Nem botanikai atlasz készítéséről volt szó. A sorozat ugyanis a lokálpatriotizmusnak, a hon-szeretetnek olyan szívvel-lélekkel kitervelt kisgrafikai megnyilatkozása, melyet a grafika barátai csak dicsérendő kezdeményezésnek, vizuális élményt nyújtó eredménynek tekinthetnek.

Soós Imre

Király Zoltán volt. Az ő érdeme az olcsó, de mégis megfelelő szállás biztosítása. Az épületben csak a mi társaságunk volt. A vasút és buszállomástól árnyas parkon keresztül vezet az út a Református Kollégium Gimnáziumához. A parkban sárospataki és más hírességek szobrai láthatók, többek között Lórántffy Zsuzsanna, Kazinczy Ferenc (akinek egyébként nagy metszetgyűjteménye is volt).

Imre Lajos fametszete, X2

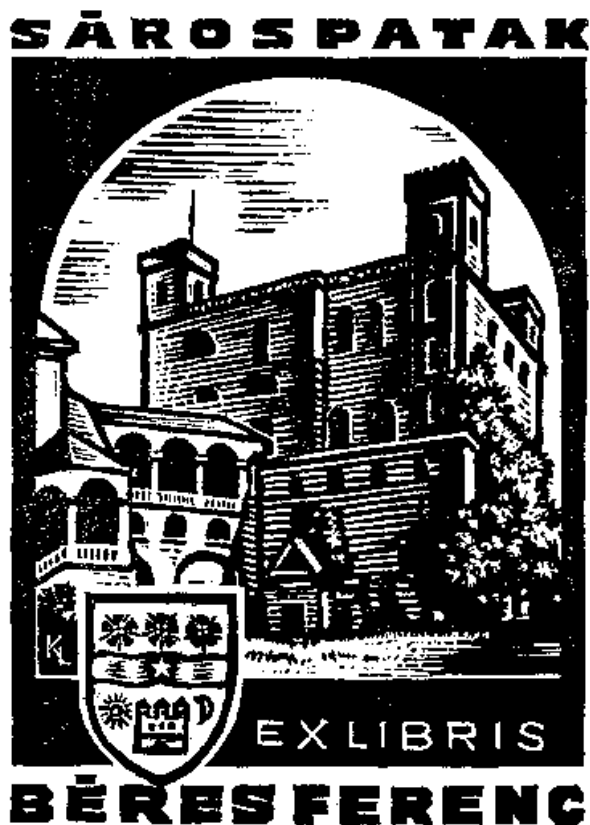
A következő nap kezdődött a tulajdonképpeni közös program. Az időjárás a meleg helyett az esős, hideg időre váltott, de ez semmit nem akadályozott. A délelőtt folyamán a Sárospataki Kollégium Nagykönyvtárát tekintettük meg. A könyvtár a maga gyönyörű nagytermével, nagyon sok régi kiadványt tartalmazó könyvespolcaival mély benyomást tesz a szemlélőre. Az 1800-as évek első felében épült, és Polláck Mihály tervezte. A mennyezetén a tudományok és művészetek allegorikus képei, valamint egy nagyon érdekes megjelenítésű látszatkupola festménye van. Sajnos, az ex libris gyűjteményt végül is nem tekinthettük meg, aminek egyik oka az, hogy az anyag lényegében különösebb rendezettség nélkül, dobozokban van tárolva. Lelkes gyűjtőtársainknak, akiknek lehetőségük lenne ezt rendezni, szép feladatot jelentene. A szakszerű magyarázatokkal kísért bemutató után, átadtuk a KBK ajándékát, kb. 200 db. ex librist, és néhány KBK kiadványt. Az ex libriseket a jelenlevők adták össze előzetesen. Az adományozást utólag *Szentimrei Mihályné* mb. könyvtárigazgató az alábbi megleghangú levélben köszönte meg:

"A Sárospataki Ref. Kollégium Nagykönyvtárának értékes ex libris gyűjteménye van. Örömmel vettem, hogy a kollekciónak az ajándékkal tovább bővül.

Ránk gondolásukat megköszönve, az Egyesület munkájára, a Baráti Kör tagjai életére Isten áldását kérve, köszönettel és tisztelettel:

Szentimrei Mihályné."

Ezután még megnéztük kívülről a Makovecz Imre által tervezett új könyvtárárpületet, majd az Iskola Múzeumot tekintettük meg. Az iskola történetét és különböző korokban folytatott életét bemutató szobákra a rendelkezésre álló idő csak annyiban volt

Kékesi László linómetszete, X3

elegendő, hogy egy nagyvonalú áttekintést nyerjünk az ott folyt és folyó oktatási, nevelési munkáról.

Még aznap délután megtekintettük a Domján József emlékházat, mely szállásunk mellett volt. A művész még életében Sárospataknak adományozta számos alkotását, azok dúcait, és egyéb relikviákat. Nagy kár, hogy mint kiállítóhelyiség nem működik, bár a metszetek egy kisebb része előzetes bejelentkezés alapján megnézhető, de az épületet más célra hasznosítják. Akik régebben látták, egyhangúlag állítják, hogy jóval több alkotás volt látható évekkkel ezelőtt.

Domján Józsefről tudni kell, hogy 1907-ben Budapestben született, munkáscsaládból. Meglehetősen hányatott élete volt, de művészi tehetsége korán kibontakozott. Járt Kínában is, ahol teljesen magáévá tette a többszínű, és többdúcú fametszetkészítés technikáját. Tehetségét a kínaiak is elismerték. 1956-ban nyugatra ment, először Svájcban, majd az Egyesült Államokban telepedett le. De hazájához mindig hű maradt. Több gyűjtőtársunknak is készített ex librist.

Hideg, esős időben vonultunk el a Rákóczi borospincéhez. A kilométer nagyságrendű pincerendszerben hordók és palackok légióiban érlelődik a jó tokaji bor. Megragadtuk az alkalmat, hogy régi kedves tagtársunkat, dr. Soós Imrét 80. születésnapjára itt köszöntsük fel! A legjobb fajtájú borokból kóstoló is volt, ez legalább egy kicsit felmelegítette fázós tagjainkat. Bezzeg aki nem igazán vett részt a kóstolásban! Utána szaladhatott haza meleg holmiért.

Este hangulatos vacsora és közös beszélgetés után, mely a Vár vendéglőben volt megtartva, még volt kedve és energiája a társaságnak a szállásunk halljában jó cseréket bonyolítani. Mindenki tudott új lapokkal előrukkolni, még a kezdő gyűjtők, sőt érdeklődő részére is jutott. Látszik, hogy érdemes minden össze-

jövetelre anyagot hozni, mert mindig van lehetőség új ex librishez jutni.

Végül az utolsó napon a sárospataki vár, a vártemplom és a képtár volt a program része. A vár helyreállítása folyamatosan történik, így most olyan részek tekinthetők meg, melyek eddig nem voltak elérhetők (pl. a bokályos szoba), de viszont olyan részek, melyek eddig látogathatók voltak (pl. a sub rosa terem) most nem szerepelnek a séta során. Nem feladatunk itt most a vár és történetének ismertetése, ezt általában mindenki tudja.

Elgyönyörködtünk a Szent Erzsébet szobor érdekes megoldásán a vártemplom előtt, és egyénileg a vártemplom teljesen egyedül hangulatát, mint szép élményt hoztuk el magunkkal.

A Városi Képtárban Andrassy Kurta János szobrait, egy egyházi gyűjteményt, és a Szerencsi Múzeum képeslap vendéghiállítását néztük meg.

Elmondható, hogy élményekben gazdag, jól sikerült kis találkozó volt.

Palásthy Lajos

Domján József linómetszete, X3

ÜVEGFESTMÉNYEK ÉS EXLIBRISOK A SZENT MIHÁLY KÁPOLNÁBAN

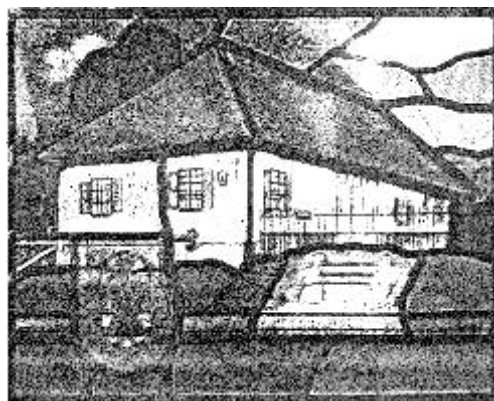
(Antoon Vermeyleen kiállítása Budapesten)

Budán, a Mátyás templom szomszédságában emelkedett egykor a XV. századi Szent Mihály-temető kápolna. Történelmünk viharai során az épület elpusztult, altemplomát pedig a XX. század első éveiben a Halászbástya alépítményébe foglalták. Csak 1961-ben került napvilágra. A közelmúltban történt helyreállítási munkák eredményeként jelenleg hangulatos kiállító-helyiségként használják.

Ebben a patinás környezetben nyílt meg 2001. július 27-ikén, a művész 70. születésnapján, *Antoon Vermeyleen* flamand üvegfestő és grafikus nagyszabású kiállítása, amelyre a mester fametszetével ékesített, merített papírra nyomott meghívó invitálta az érdekelteket. A kiállító-helyiség házigazdája, Vincze László papírkészítő mester köszöntő szavai után a kiállítást lapunk főszerkesztője, Király Zoltán költő és műfordító nyitotta meg.

Beszédében ismertette az 1931-ben ezen a napon Antwerpenben született művész pályafutását. Ő eredetileg zenei pályára készült, de a konzervatóriumi tanulmányokkal egyidejűleg beiratkozott a Királyi Szépművészeti Akadémiára is. Itt európai híru mesterek irányítása alatt sajátította el a rajzolás, fa- és rézmetszés technikáját. A kitüntetéssel, 1959-ben megszerzett diploma után a Nyomdaművészeti Főiskolát is elvégezte. További életpályáját a *Jan Wouters*, a neves üvegfestő művésszel történt találkozása határozta meg. Ő vezette be e műfaj varázslatos, de egész embert kívánó világába. Az évek során a tanítványból segéd lett, majd mint alkotótárs dolgozott egykori mestere műtermében.

Antoon Vermeyleen közéleti emberként fiatal kora óta kivette részét a társadalmi és művészeti életből. Az ifjúságnak szükséges iránymutatás érdekében barátjával, *Frank-Ivo van Damme* grafikusművésszel ifjúsági folyóiratot szerkesztett. A továbbiakban a megnyitóbeszéd részletét idézzük: "Aktív tagja a most éppen ötven éves "Művészek az Ifjúságért Társaságnak", amelyben

Antoon Vermeyleen üvegfestménye

ma is számos zenész, író, építész és a művészeti ágak sok más képviselője tevékenykedik. Szintén fiatal éveitől alakul egy különleges művészcsoport, a "Bloedschuit" magyarul "Vércsapolók szövetsége", amelyet a fametszet szerelmesei hívtak életre professzoruk, *Mark Severin* vezetésével. Ezek után szinte természetesnek tűnik, hogy Antoon Vermeyleen, aki verset és szépprózát is ír, tagja a Flamand Keresztény Írók Társaságának, valamint a "Kempische Schrijvers" nevű írói egyesülésnek. Maga is egyesületet alapít "Kalligráfia" néven, mely a szépírás terjesztését, oktatását hivatott szolgálni. Vezetőségi tagja a "Graphia" nevű grafikai társaságnak, egyúttal tagja nagyon sok Európában és azon kívül működő országos, vagy nemzetközi ex libris-társaságnak, így természetesen a magyar Kisgrafika Barátok Körének is. Ami pedig művészetének szellemiségéről is árulkodik, lovagja az "Orde van de Vossentaart", magyarul: a Rókafark Lovagrendnek, amely a flamand népi kultúra őrzője."

Király Zoltán szavai nyomán a hallgatóság előtt rendkívül sokoldalú, színes egyéniségű, tevékeny művész arcképe rajzolódott ki, akinek ezúttal néhány grafikáját és tekintélyes mennyiségű üvegfestményét

láthatta a közönség. Ez utóbbiakról elmondta, hogy a technika évszázadok folyamán nagyméretű, ólomberakásos templomablakok, dísztermek színes ablakainak készítésére alakult ki. Táblakép-szerű alkalmazásuk eléggé ritka, mert érvényesülésükhöz hátsó megvilágítás szükséges. A flamand művész **é v s z á z a d o s t e c h n i k á t** alkalmaz, az egykori eljárások korszerűsítésével. A színes üvegelemeket ólomszegéllyel rögzíti egymáshoz. Az anyagokban színes darabokon a színárnyalatokat maratással, csiszolással lehet elérni, de az égetve vagy fújva történt festés is célravezető.

Több, mint harminc ilyen üvegfestmény képviselte Vermeylen mestert a Szent Mihály kápolnában. A megnyitóünnepség folyamán a szokásos teremvilágítás eloltása után a gótikus katedrálisok üveglakáiéhoz hasonló ragyogással tündököltek művei, ritka élményt nyújtva ezzel a jelenlévőknek.

A művész grafikáiról szólva Király Zoltán a téma-választás gazdagságára, a rézkarc és lino mellett kedvenc technikájának, fametszeteinek bravúros, gyakran többdúcú alkalmazására utalt. A megnyitó közönsége azt is megtudta szavaiból, hogy Vermeylen tanári pályafutását 1993-ben akadémiai professzorként fejezte be. Azóta igyekszik hazája és a magyar kultúra kapcsolatait kiszélesíteni. Ezt annál hathatósabban teheti, mert zseniális segítőtársa ebben felesége, egyben pályatársa, *Horváth Hermína* grafikusművész. Évente sok időt töltenek Magyarországon. Időnként Belgiumból egy-egy művészt hívnak meg hazánkba, akik műveiket bemutatják Balatonlellén, az immár országos hírű Kapoli Galériában.

A program további részében *Joke van den Brandt* grafikus-kalligráfikus köszöntötte az ünneplte. (A művésznőről tudni kell, hogy férje, Van Damme grafikusművésszel a Vermeylen házaspár legszűkebb baráti körébe tartozik. Kapcsolatuk révén ők is gyakran időznek hazánkban.) Üdvözlő szavai végeztével egyedülálló születésnap ajándék átadására került sor. A kortárs művészek, barátok a világ minden részéből kezük alkotásával, grafikákkal köszöntötték a flamand mestert. Ezeket a hírneves szentendrei papírkészítő művész, Vincze László, egységes méretű, merített papírra nyomva, díszkötésbe foglalva adta át, miközben a megnyitó nagyszámú közönsége lelkes ünneplésben részesítette a 70 éves mestert.

Antoon Vermeylen meghatottan mondott köszönetet mindezekért. A közönség iránti megbecsülésének jeleként szavai *magyar nyelven* hangzottak el, majd minden jelenlevőnek átnyújtotta az erre az alkalomra készült és stílszerűen merített papírra nyomott

Antoon Vermeylen
fametszete,

X2

Antoon Vermeylen
rajza,

vegyes technika

Az üveglakok meghitt fénye mellett baráti beszélgetés kezdődött ezután, amelynek hangulatát a frissítők sorában kínált pompás vörösbor is fokozta. A megnyitó közönségének egy kisebb csoportja délután Szentendrén megtekintette Vincze László papírmerítő műhelyét.

Soós Imre

EXLIBRIS-KIÁLLÍTÁS A BUDAKESZI KÖNYVTÁRBAN

A millennium tiszteletére és az olvasás évének meghirdetése alkalmából kulturális események sorozatát rendezte meg a Budakeszi Könyvtár. Egyik ilyen rendezvényükként június 5-én délután nyílt meg az **IRODALOM ÉS ZENE AZ EXLIBRISEKEN** című kiállítás. Az ott szereplő irodalmi vonatkozású lapok *dr. Arató Antal*, a zenével kapcsolatos *ex librisek* pedig *dr. Kisteleki Gyözőné* gyűjteményéből kerültek a kiállításra.

Az irodalom mellett a zenei témájú kisgrafikák szerepeltetése azért volt indokolt ezen a helyen, mert a főváros közvetlen szomszédságában fekvő város kegyelettel őrzi Erkel Ferenc emlékét. A Himnusz megzenesítője ugyanis életének egy részét Budakeszin töltötte. A város főterén áll a zeneköltő bronz mellszobra, a róla elnevezett utcában, az Erkel-család egykori nyaralójának falán pedig márványtábla hirdeti, hogy a neves zeneszerző "többször pihent meg e falak között".

Néhány száz méterrel távolabb az Erkel háztól ugyancsak márványtábla jelzi Mezei Mária, a neves színésznő egykori lakóházát. Ő itt töltötte élete utolsó éveit és teste a budakeszi temetőben talált végső nyugalmat.)

A tárlat ünnepélyes megnyitásakor a könyvtár igazgatója, Béresné Dávid Magdolna köszöntötte a megjelenteket. Bereczky Erzsébet tanárnő ihletett zeneszólója a kellő hangulatot teremtette meg a látni- valókhoz, amelyeket megnyitó szavak kíséretében az anyagot válogató Arató Antal ismertette. Beszél az ex libris eredetéről, jelentőségéről, majd tablónként haladva méltatta a kiállított anyagot, megemlékezve a 20. század elhunyt nagy magyar grafikusairól /Diskay Lenke, Fery Antal, Kékesi László, Perei Zoltán, Stettner Béla, Varga Nándor Lajos/, akik nagyban hozzájárultak a magyar ex libris nemzetközi megbecsüléséhez. Örömmel állapította meg, hogy magas színvonalú alkotásokkal szerepelnek itt a romániai magyar művé- szek, felhívva a figyelmet Bálint Ferenc, Deák Ferenc, Hervai Katalin, Vincze László lapjaira.

Megnyitójában néhány érdekes ex librisre külön is utalt. Ilyen az a kisgrafika, melyet a Magyar Köztársaság által 1947-ben az erdélyi Bolyai Egyetem részére aján- dékozott kötetekbe ragasztottak be. Az Egyesült Államokban élt *Petry Béla* ex librisei a magyar kisgrafikát gazdagították. *Vermes Júlia*, Svájcban élő gyűjtő Bartók és Kodály emlékére készült ex libriseit belga művész, Hedwig Pauwels karcolta rézlemezbe. A beregszászi *Dalmay Árpád* Ady-emléklapját orosz művész készítette, ékes példaként a kisgrafika népeket, országokat összekötő szerepének.

A kiállítás ízlésesen elrendezett anyaga számszerint 134 darab kisgrafika 19 tablón került a falakra.

A legtöbb mű a magyar fametszés felejthetetlen mesterét, *Fery Antalt* képviselte. A könyvtár az eseményre néhány oldalas katalógust készített, amely-

Sárkány Győző szitanyomata, S

A nyitóünnepség végén a jelenlevők a rendező könyvtár vezetőjének figyelmességéből finom vörösborral koccintottak, a szívvel-lélekkel, szakszerűen megrendezett tárlat élményével gazdagabban.

A KBK Egyesületet dr. Mayer József és felesége, valamint e sorok írója képviselte. A vendégszerető házigazdák számukra azt is lehetővé tették, hogy "müsonon kívül" megtekintsék a város helytörténeti gyűjteményét. A könyvtár közelében lévő épület egyik helyiségében a Budakeszin egykor élt földműves lakosság használati tárgyait, szerszámaikat állították ki. A másik szobában az Erkel-család itteni tartózkodásának dokumentumait őrzik. Természetszerűleg kellő hangsúlyt kap itt a nagy magyar zeneszerző egykori munkássága is.

Soós Imre

HOMMAGE AN DEIDESHEIM

Ürmös Péter tárlata Németországban

A németországi Deidesheimben június 3-án nyílt meg Ürmös Péter grafikusművész kiállítása. A francia határ közelében található Deutsche Weinstrasse régió kisvárosában, a pünkösdi ünnepségsorozathoz kapcsolódóan, a *Helga Mehringer Galériában* a város polgármestere köszöntötte az egybegyűlteket. Ezt követően *Wolfgang Diehl*, landaui művészettörténész mondott megnyitóbeszédet, azaz tárlatismertetésnek is beillő előadást, különös tekintettel a tematikai és műfaj történeti érdekességekre. Amint a bevezetőben mondta:

"Egy nemzetközi művészvilág Tokiótól Koppenhágáig szervezi kiállításait, ami a legtöbb művész barát számára, főként Németországban, alig ismert. Ennek keretében e kiállítás számára sajátos helyet találtak Deidesheimben, ahol most Ürmös Péter grafikus művésszel ismertetnek meg bennünket, aki főként ex libris-művészként ismert. A kisgrafikusok nemzetközi művészvilága és az ex-libris művészet ma nem csupán

egy megbecsülést érdemlő hagyományt folytat új utakon, hanem megvan saját szükségszerűsége és törvényszerűsége is. E kisformátumú grafikának minden művészi szabadság mellett, majdnem mindig tárgyi magva van, hiszen a művész által választott, vagy a rendelő által megadott témát dolgoz fel. Ezért találhatunk rendkívül sokféle tematikus csoportosítást a motívumgyűjteményekben..."

Ezt követően W. Diehl ismertette a megjelentekkel Ürmös Péter életútját és művészi pályáját. Különösen az általa használt alkalmazott grafikai technikák sokféleségét emelte ki, hiszen e műfajban a technikák ismerete a döntő. Ezért volt látható e tárlaton is fa-és linómetszet, rézkarc, hidegtű és akvatinta, litográfia és az egyes elemek ötvöze is, a vegyes technika. Majd Ürmös Péter kiállított műveit vette nagyító alá. Ugyanis a tárlaton bemutatott művek három csoportba sorolhatók. Az elsőben síknyomású grafikai sorozat mutatja be a város nevezetes épületeit, helyi érdekességeit

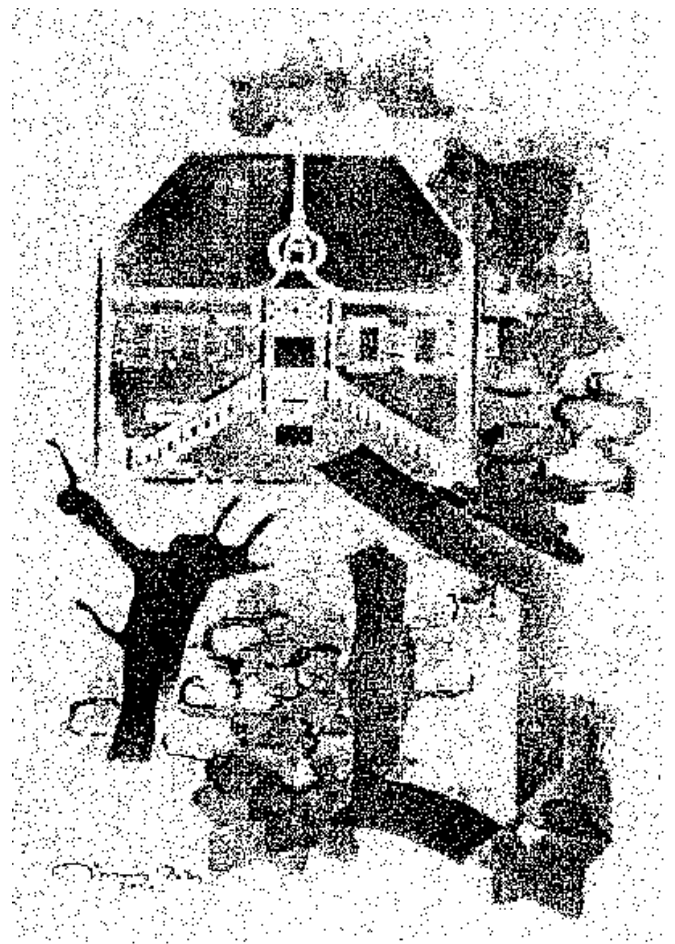
Hommage an Deidesheim címmel. A második rész szintén városrészleteket mutat be, a hagyományos akvarell-technikával. A harmadik csoport pedig a művész külföldi biennálékon szerepelt grafikáiból nyújtott válogatást.

Az előadó különösen az erre az alkalomra készült sorozatát emelte ki a védégszereplő művészeknek:

"E kiállítás igazi csúcspontja nem is az exlibris-művész bemutatása, hanem a *Hommage an Deidesheim* sorozat, amelyben a Deidesheim szó minden egyes betűjével egy-egy deidesheimi látványosság grafikailag jól visszatükrözött ábrázolása ötvöződik. A vegyes technikával készült ciklusban a művész papírsablonnal dolgozik, az először strukturális alapot akvarelltechnikával díszíti. Az eredmény izgalmas és sokatmondó, és kijelenthetem, hogy itt a grafikai technika és a nyomdatechnika háttérében magas technikai tudás rejlik. A lapok egyazon szinten mutatják be az akadémiai grafikust a színalkotóval, amelyek közülük, hogy ennek így és nem másként kell lenniük. A Deidesheim szó így, ebben a teljesen egyéni kifejezési formában új grafikai dimenziót nyert. A kiállítás címe "tisztelet" sok mindenért. Hommage a művészért, sokoldalúságáért és technikai tudásáért, magukért a technikákért, amelyekkel izgalmas találkozni, Mehringer asszonyért, aki a művészt bizonyos értelemben Pfalz számára felfedezte. Vegyük az Hommage-t komolyan és tiszteljük a művészetet, Deidesheimet, mert megéri újra és újra hódolni mindannyiuknak."

A nagy ünnepélyességgel rendezett és nagy sikerrel zárult kiállítást augusztus 31-ig láthatta az érdeklődő közönség. Ürmös Péternek pedig gratulálunk a KBK tagjainak nevében is a szép külföldi elismeréshez.

K.Z.

Ürmös Péter: *Deideshelm*, vegyes technika

Ürmös Péter linómetszetei, X3

S Z E M L E

A Nyíregyházi Főiskolán augusztus 9. és 30. között mutatták be a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a nyíregyházi könyvtárak által meghirdetett I. Nemzetközi Ex Libris Pályázat résztvevőinek alkotásait. (Sajnálatos módon a KBK titkára csak a kiállítás katalógusának kézhezvételekor értesült az eseményről.)

A 18x13 cm méretű, jó nyomdatechnikával készült katalógus címlapja nem nyerte el tetszésünket. A pályázatra beküldött kisgrafikák összeszabdalt papírfecnijeiből kirakott borítólapon inkább az ex libris ellenpropagandáját szolgálja.

Jorga Ferenc linómetszete, X3

A katalógus 77 kiállító egy munkájának képét közli, igen helyesen felsorolva a pályázó születési évét és helyét, postacímét, továbbá a reprodukált alkotás méretét és technikáját. Az itt szereplő alkotók a világ számos országát képviselik Argentínától Belgrádig, Kanadától Rigáig. Kár, hogy az örvendetesen nagy számú külföldi résztvevő között mindössze hat magyar névvel találkozunk. A KBK művészeit Könyg Róbert és Nagy László Lázár képviseli.

A lapok tulajdonosaiként sok lapon szerepel a Magyar Könyvtárosok Egyesülete vagy ennek a névnek az angol fordítása, amit feltehetően a kiírás ajánlott a pályázóknak. Helyes lett volna a szövegbe az ál-ex libris beküldését megelőző feltételt is beiktatni. A katalógusban szereplő *Ex libris literature* és *Ex libris 99* szövegű kisgrafika ugyanis a ma már világszerte nemkívánatosnak tartott pszeudó-exlibris fogalomkörébe tartozik.

A kiállítás anyagát öttagú bizottság válogatta, élén dr. Arató Antal (és nem András!) szerkesztőnkkel, aki e működésére tekintettel is megérdemelte volna, hogy keresztnevét és az általa képviselt Kisgrafika Barátok Köre Egyesület nevét helyesen nyomtassák ki.

A nyíregyházi pályázat kiírása elismerést érdemlő vállalkozás volt. Kívánjuk, hogy a folytatás legyen mentes a fentiekben szóváltott, segítő szándékkal észrevételezett "bakiktól".

A belga BOOKMERK 2002/2.száma arról ad hírt, hogy a Sint-Niklaas Exlibris Centruma által *Ballon-utazás* címmel kiírt pályázat első díját a mélynyomás kategóriájában az olasz Luciano Ragozzino nyerte el. Magasnyomású munkájával egy alig ismert cseh művész került a kategória élére.

Fery Antal fametszete, X2

Ebben a számban Jan Yperman folytatja a tematikus ex librisokról szóló sorozatát. Ezúttal a zeneszerzőket ábrázoló lapokat veszi számba 33 illusztráció kíséretében. Örömmel magyar alkotások is szerepelnek az igényes anyagban. Az illusztris szerző ez alkalommal Torró Vilmos, Fery Antal, László Anna és Gál Ferenc egy-egy kisgrafikáját méltatja.

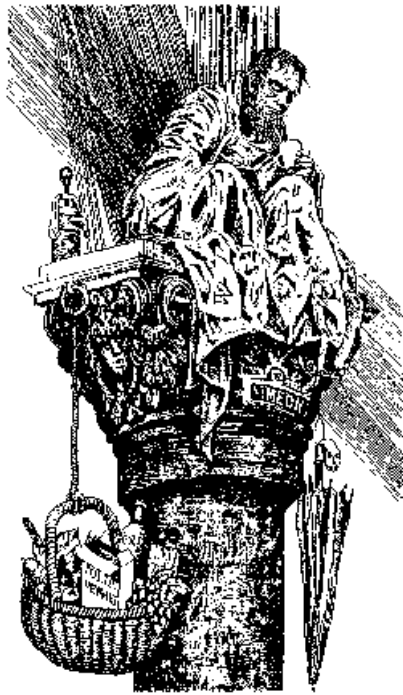

Szerkesztőségünk is megkapta azt a 36 oldalas, nagyalakú füzetet, mely a FÉSZEK MŰVÉSZKLUB EGYESÜLET tevékenységéről szóló beszámolót tartalmazza. A kiadvány időrendi sorrendben sorolja fel az 1995-től 2000-ig terjedő időben a Klubban rendezett zenei és irodalmi esteket, hangversenyeket, kiállításokat, stb..., a közreműködők névszerinti felsorolásával. A tekintélyes terjedelmű beszámoló Budapest szellemi életének egyik nagyszerű dokumentuma, mely elsősorban Galambos Tibor igazgatófőttnk szervező munkáját münösi. Gratulálunk!

A barcelónai Galerie Sofie ez év májusában kiállítást rendezett 13, főként spanyol nemzetiségű grafikus alkotásaiból. Az alkotóktól egy-egy színes lapot is bemutató, ízléses kiállítású füzet az EXLIBRIS címet viseli. Ebben Francesc Orenes, a katalán egyesület elnöke méltatja a művészeket, szót ejtve az ex libris időszerű kérdéseiről is. A kiállítók között egy magyar névvel is találkoztunk! Az 1944-ben Magyarországon született Michel Hosszú 1949 óta él Párizsban. Fényképek felhasználásával készült, s a füzetben bemutatott négy ex libris 3-4 éves leánygyermekait ábrázolja. (A művészről szívesen közölnénk további részleteket.)

A holland EXLIBRISWERELD 2001/2. számának félterjedelmét foglalja el Jos de Waterschoot cikke, melyben a szerző a konyhaművészet barátai részére készült ex libriseket tekintti át, 19 illusztráció kíséretében.

Az elemzett alkotások sora a 30-as évekből származó lapokkal kezdődik és napjainkig terjed. Az igényes

Vén Zoltán rézmetszete, C2

anyagban a legújabb alkotás Vén Zoltán 2000-ben készült rézmetszete. A Svájcban élő Vermes Júlia részére készült, igen szellemes kisgrafikát mi is bemutatjuk.

Egy másik cikk Lou Strik művészetéről szól, akit a lap a "a legidősebb és leghíresebb" holland exlibris-művésznek nevez.

A japánok THE NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER című, 16 oldalas folyóiratának 116. számában először jelent meg az európai exlibris-újságokról szóló lapszemle. Ez azért figyelemre méltó, mert a lap általában csak japán művészekkel foglalkozik. Most néhány európai lapról is említés történik, igaz, hogy egy-egy mondatnál nem hosszabb terjedelemben. Lapunkról eddig még nem történt említés.

A Barcelónában megjelenő EX-LIBRIS c. szaklap 24. számában arról emlékezik meg, hogy 12 évvel ezelőtt alakult

a Katalán Exlibris Egyesület. Ugyanitt hozzánk is "közelálló" témát, a 20. század elejének bécsi, szecseszsiói ex librisait ismerteti Scheffer osztrák mérnök-gyűjtő. Illusztrációi között olyan neves művészek alkotásai láthatók, mint Koloman Moser vagy Oskar Kokoschka.

A katalán exlibris-művészek felsorolását tartalmazó, immár IV. közleményükben *Oriol Divi* neve is sorra került. Neve alatt hosszasan sorolják fel, kik részére készített könyvjegyet az Európaszerte tisztelt pap-művész. Íme a tekintélyes magyar gyűjtői névsor: Bodnár Sándor, Csányi István és felesége, Demeter Jenő, Ebergényi Tibor, Gyenge Gabriella, Katona Gábor, Kelemen Béla, Krier Rudolf, Lenkey István és családja, Palásthy Lajos, Pittmann Márton, Szepesváriné Rácz Mária, Semsey Andor és családja, Túri Tóth Tibor. (Az Erdélyben élt Elekes Vencel keresztnéve szerint a V-betűnél szerepel.)

A NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2001/2. számában Klaus Rödel abból az alkalomból közöl cikket, hogy 60 éves a dánok exlibris egyesülete, lapjuk pedig elérte az 53. évfolyamot. Az utóbbi 23 évben 200-nál több kiállítást rendeztek, az Exlibristen kiadó pedig 1967 óta 350 kiadványt jelentetett meg.

A dániai egyesület életének kimagasló eseménye volt két nemzetközi kongresszus. Az elsőt 1972-ben Helsingörben, a másodikat 1988-ban Frederikshavn-ban rendezték. Írását a szerző azzal a gondolattal fejezi be, hogy bár nem dicsekedhetnek sok gyakorló exlibris-alkotóval, Dánia az exlibris-művészet igen aktív országai közé számítható.

Könyvszemlénkben az ausztráliai ex libriséről szóló kötetet ismertetik. A földrész grafikai kultúrájáról nincs sok információnk, így meglepetésként hatott, hogy a kiadvány 5 000 darab, ottani könyvjegy adatait tartalmazza.

A L'EX LIBRIS FRANÇAIS nemcsak tartalmas cikkei, hanem szinte az egész világra kiterjedő lapszemléje miatt is az élen áll laptársai között. Az év nyarán megjelent 219. számukban 14 ország 19 exlibris folyóiratát ismertetik ebben a rovatukban, így a francia közönség is értesült a KBK-ban történt változásokról és az egyesület megújulásáról.

A lap mellékletében arról ad hírt, hogy a Belgrádban működő Francia Kulturális Központ pályázatot írt ki olyan ex libris megalkotására, amelyet beragasztani kívánnak 20 000 kötetes könyvtáruk minden darabjába. A pályázat feltételei a mostani KISGRAFIKA utolsó oldalán olvashatók.

H Í R E K

A Miskolci Galériában a közelmúltban rendezett nagyszabású életmű-kiállítása után július folyamán Budapesten, a Duna Galériában láthatta a közönség Tellingner István kiállítását. A Dráva utcai kiállítóhelyiségben kizárólag nagyméretű festményeit állította ki az 1940-ben Munkácson született és jelenleg Miskolcon élő grafikusművész, akinek neve kisgrafikai révén jól ismert a gyűjtők körében is. (A Miskolci Galéria által kiadott, róla szóló reprezentatív kötetet lapunk 1997/2. számában Király Zoltán ismertette.) A rendkívüli műgonddal rendezett tárlaton látott, pasztell- és vegyes technikával készült absztrakt festmények az 1996-tól 2001-ig terjedő időszak termékei. Tellingner István tárlata – színvonalas anyagára tekintettel – Budapest nyári kulturális életének jelentős eseménye volt.

A Szerkesztőbizottság örömmel és köszönettel nyugtázza az Olvasók elismerő vélemény-nyilvánítását, melyet lapunk megújult formájával kapcsolatban szóval és írásban kifejeztek! Egy Svájcból érkezett levélből idézzük az alábbiakat:

"Örömmre szolgált, milyen pozitív változásokat lehet benne észlelni. Jobb a papír, jobb a nyomás. Tartalmilag is sok érdekes cikk olvasható a lapban. A KBK megélelnekült életéről is érdeklődéssel olvastam."

Sikert aratott a dr. Lenkey István által összeállított, legújabb tartalomjegyzék is. Egy olvasónk véleménye: "Különös köszönet a nagyszerű tartalommutatóért. Jó szempontok szerint lett összeállítva, jól kezelhető, igazi segítség a gyűjtőknek." Többek kérdésére közöljük, hogy az esztendő első két lapszámának összeállítását Vincze László grafikusművész-tárgyunk "társadalmi munkában" végezte, amit ezúton is köszönünk!

Továbbra is várjuk a lap formáját és tartalmát illető olvasói megjegyzéseket!

A nagy múlttal és értékes művészeti hagyományokkal rendelkező Debrecenben, a hagyományok ápolása érdekében a múlt évben megalakult a *Grafikusművészek Ajtosi Dürer Egyesülete*. Ez év június 7-én a debreceni Mű-Terem

Galériában rendezték meg bemutató kiállításukat, amelyen az egyesület húsz művésze állította ki alkotásait. A megjelenteket Debrecen Város Önkormányzata Kulturális Bizottságának elnöke, *Dr. Mazsu János* köszöntötte, majd *Sz. Kürti Katalin* művészettörténész nyitotta meg a tárlatot.

Budapest X. kerületében a Pataki Művelődési Központban június 8-án millenniumi képzőművészeti kiállítás nyílt. A tárlaton a Kőbányai Képző- és Iparművészek Egyesületének 25 tagja szerepelt. A sok nívós festmény, szobor, fotó és textília mellett a kisgrafikát *Kőhegyi Gyula* történelmi tárgyú alkotásai méltó színvonalon képviselték.

Nem a kisgrafikával kapcsolatos, de mivel gyűjtése ahhoz hasonlóan nagy népszerűségnek örvend, felhívjuk a figyelmet az Iparművészeti Múzeum egy újabb kiállítására, amelynek a címe: *Párizsi anizs 1900*. A júniusban megnyílt és szeptember 16.-áig látogatható kiállításon képeslapok és dokumentumok láthatók a 19. század végét jelző, jelentős magyar sikerrel járó világeseményről. A látványos tárlat megrendezése tagtársunk, *dr. Horváth Hilda* művészettörténész immár sokadik érdeme.

Budapesten a Károly körüti *Passage* galériában július folyamán volt látható *Olexa József* grafikusművész kiállítása. Egyesületünk tagja ez alkalommal kis- és nagyméretű, igen magas színvonalú olajfestményeket mutatott be, de egy mappában megcsodálhatták a látogatók nagyméretű rézkarcainak impozáns sorozatát is. A művésznek egy másik kiállítása is nyílt a Budapesti Hilton Dominikánus Kerengőjében, ez július 28.-tól szeptember 14.-ig volt megtekinthető. A címe: *Nemes angol tájak*, amelyet *Berta Tibor* szépíró nyitott meg, *Schellenberg Matthew* és *Caroline* zenei közreműködésével.

Szép kiállítások sorát rendezte meg az idei nyáron is Balatonlellén a Kapoli Múzeum és Galéria. Június 23.-án a *Németh Imre Lajos* grafikus-festőművész alkotásaiból megrendezett tárlatot nyitotta meg *Szűcs László*, Balatonlelle város polgármestere, a művészt pedig a galéria vezetője, *Ligeti Gábor* mutatta be a megjelenteknek. Zenei közreműködőként *Istvánfi Yvett* szép régi népdalokat énekelt.

Július 21.-én ugyanitt *Kádár Katalin* festő- és grafikusművész alkotásaiból láthatott szép válogatást a megjelent népes közönség. Az 1972 óta rendszeresen kiállító, sokoldalú művész ezúttal is többféle műfajban, különféle technikákkal készült alkotásokat mutatott be: tus- és ceruzarajzokat, szitanyomatú és vegyes technikájú képeket, egyszínű és színes rézkarceket, akvarelleket.

A Galéria mindkét kiállításán a helyiségeket *Hídvégi Mária* kézműves munkái díszítették; ez utóbbin pedig *Farkas Dávid* és *Ligeti Péter* népi hangszeres zenével tették még hangulatosabbá és élvezetesebbé az alkalmat.

Németh Imre Lajos rézkarca, C3

Helyesbítés: előző számunk Hírek rovatában (15.-ik old.) az első, maratoni hosszúságú mondat két hibával, illetve elírással jelent meg, amelyet ezúton korrigálunk. A mondat helyesen így hangzik: "Leporellószerűen hajtogatott, három lapos, színes reprodukciókkal nyomtatott meghívó invitálta az érdeklődőket az egykori kőszegi katona-iskola Hunyadi Mátyás Baráti Köre nevében a *Három vitéz szegénylegény* című, a budapesti Parlament Kávéház Galériája 2001. Május 7-ikén megnyílt kiállítására".

Valamennyi érintett, a kiállítók és olvasóink szíves elnézését kérjük.

K Ö N Y V E S P O L C

EX LIBRIS - BUCHEIGNERZEICHEN - KLEINGRAFIK

(A Svájci Exlibris Club évkönyve, Nr. 41-2001.)

A svájci gyűjtők újabb évkönyve 68 oldal terjedelemmel, az évek óta megszokott igényes külalakkal jelent meg. Sok illusztráció mellett egy eredeti ex librist is tartalmaz: Oswald Hennig P7/2 technikával készült lapját.

Első cikküket *dr. Roland Scotti* írta, a Brücke művészcsoporthoz egykori tagja, Ernst Ludwig Kirchner (1880-1938) ex libriseiről esik szó az írásban. Ezekből 14-et képből is bemutatnak. Kirchner 19 lapból álló kisgrafikai alkotásjegyzéke ugyancsak megtalálható a kiadványban. Ezt kedves lipcsei barátunk, *Horst Gebauer* állította össze.

A továbbiakban a Davos városában készült ex librisekről, valamint az alpesi világot ábrázoló ilyen lapokról közölnek cikket. Igen érdekes *Brigitte Fuchs* írása, melyben ismerteti azokat az exlibris-csereajánlatokat tartalmazó leveleket, amelyek a század elejéről származnak, és egy neves svájci gyűjtő hagyatékából kerültek árverés útján a szerzőhöz. A csereanyagot kísérő levelek udvarias (néha több nyelven is történt) megfogalmazása ma is időszerű tanulsággal szolgál.

Soós Imre

P Á L Y Á Z A T

1951 óta működik Belgrádban a Francia Kulturális Központ, mely ötven éves fennállása alatt a kulturális események százait rendezte meg. Sokak által látogatott könyvtárának állománya: 20 000 kötet. Ezeket kívánják most az intézmény nevét viselő ex librissel ellátni, ezért annak elkészítésére nemzetközi pályázatot írnak ki az alábbi feltételekkel:

A pályázaton – nevezési díj fizetése nélkül – a világ bármely művésze részt vehet egy vagy több, eredeti alkotásával. Az alkotás tartalmazza az EX LIBRIS szavakat és az intézmény nevét: CENTRE CULTUREL FRANCAIS DE BELGRADE. A grafika képmérete ne haladja meg a 130x130 millimétert. Minden pályamű-grafikát 3 példányban kell beküldeni. Ezek csak nyomtatott alkotások lehetnek, tehát rajzot, vázlatot, fotokópiát nem fogadnak el.

Minden alkotás hátoldalára ceruzával francia, angol vagy szerb nyelven az alábbi adatokat kell felvezetni: a művész neve, postacíme, nemzetisége, születési éve, az alkalmazott technika és a készítés éve. Emellett minden művét az előoldalon szignáljon az alkotó. Hasznos lenne, ha a pályaművekhez az alkotó rövid életrajzot (curriculum vitae) is csatolna.

A pályázatra beérkezett alkotások bírálatát nemzetközi zsűri végzi majd. A testület ítéli oda a díjakat is. Az első díj: 750 Euro, a második: 350 Euro. A két harmadik díj összege egyenként: 200 Euro. A pályaműveket 2001. december 1. napjáig kell beküldeni az alábbi címre:

FRANCUSKI KULTURNI CENTAR
Zmaj Jovina 11, 11000 Beograd, Jugoszlávia

A pályaművekről katalógus készül, melyet megkap minden résztvevő, akinek alkotását ebben szerepeltetik. A legjobban sikerült alkotásokat 2002-ben Belgrádban kiállításon is bemutatják.

A pályázaton való részvétel a fenti feltételek elfogadását is jelenti.

Internet elérhetőség:

<http://www.geocities.com/Athens/Olympus/4369/Bookplate/linksexlibris.htm>

(Francia eredetiből, a felesleges részek elhagyásával fordította: Soós Imre, 2001 aug. 5.)

R É S U M É

Le président de notre association, *Róbert König* artiste graveur renommé, professeur de l'Université des Beaux-Arts de Budapest, est né le 3 novembre 1951. Avant l'anniversaire *Mme Mara Szász* faisait une interview avec le Maitre. C'est notre premier article.

Dans l'article suivant *Mátyás Varga* architecte-décorateur ravive le souvenir de son maitre d'autrefois, *Lajos Nándor Varga*.

Nos collaborateurs *József Mayer* et *Zoltán Király* prennent congé de *Károly Várkonyi* et *Viktor Dániel*, artistes graveurs célèbres, décédés tout récemment.

Imre Soós écrit sur les petites gravures de *László Kerékgyártó*, créés en l'honneur du millénaire. Sur chaque pièce de la série de 25 unités figure une fleur, marqué par son nom botanique.

Les membres de notre société ont participé en août à une entrevue à Sárospatak. C'est *Zoltán Király* qui a organisé cet événement. Nous publions le compte rendu de *Lajos Palásthy* sur ces deux jours.

Dans la rubrique "Panorama des expositions" on lit sur l'exposition de peinture sur verre bien réussie d'*Antoon Vermeulen*, organisée dans la Chapelle Saint Michel dans le château de Buda. Un autre article rend compte de l'exposition de Budakeszi, où des petites gravures du thème de la littérature et musique furent présentées. Le dernier article relate de l'exposition de *Péter Ürmös* organisée en Allemagne, dans la ville de Deidesheim.

Rubriques ultérieures: Revue de presse, Nouvelles, Bibliophilie

A kiadványt támogatta a

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

